

KADINLARIN YÜKSEKÖĞRETİME KATILIMI VE AKADEMİDE TEMSİLİ: AZERBAYCAN VE TÜRKİYE İÇİN KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ

Hande ÇELİK*
Nuray KISA**

Özet: Bu çalışmada Azerbaycan ve Türkiye’de cinsiyet eşitliği, kadınların yükseköğretime katılımı ve akademideki temsiline ilişkin göstergelerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma nitel araştırma kapsamında doküman analizi yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte farklı kaynaklardan (TÜİK, ASIS gibi) ulaşılan verilerden ve ilgili alanyazından faydalanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre genel cinsiyet eşitliği açısından, Azerbaycan’ın Türkiye’ye göre daha yüksek bir skora sahip olduğu ve genel sıralamada daha üst sıralarda yer aldığı belirlenmiştir. Hem Azerbaycan’da hem de Türkiye’de kadınların yükseköğretime katılanların yaklaşık olarak yarısını oluşturması olumlu bir gösterge olarak değerlendirse de her iki ülke için alan bazı eğilimlerde toplumsal cinsiyet rollerinin yansımaları olduğu söylenebilir. Her iki ülkede de eğitim, beşeri ve sosyal bilimler gibi alanlarda kadınların oranının yüksek olduğu; ziraat fakültesi, teknoloji ve teknik alanlar gibi ise kadınların katılım oranlarının düşük olduğu belirlenmiştir. Kadınların doktora katılım oranları da her iki ülke için de erkeklerle hemen hemen eşit düzeyde bulunmuştur. Kadın akademisyen oranları incelendiğinde her iki ülkede de oranlar erkeklerle dengeli gibi gözükse de kariyer ilerleme sürecinde kadınlar aleyhine değişmektedir. Rektör, rektör yardımcısı ve dekanlık gibi akademik yönetim pozisyonlarında kadınların oranı her iki ülkede de oldukça düşük seviyededir. Bu durum, kadın akademisyenlerin kariyer ilerleme sürecinde belirli bir noktada takıldığı ve üst yönetici pozisyonlara yükselmede engellerle karşılaştığını düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın akademisyenler, Cinsiyet eşitliği, Yükseköğretimde kadın temsili, Azerbaycan ve Türkiye’de yükseköğretim

Women’s Participation in Higher Education and Representation in Academia: A Comparative Analysis for Azerbaijan and Turkey

Abstract: This study aims to comparatively analyze the indicators of gender equality, women's participation in higher education and representation in academia in Azerbaijan and Turkey. This research was carried out using document analysis method within the scope of qualitative research. Data from different sources (such as TUIK, ASIS) and the relevant literature were utilized. According to results, in terms of overall gender equality, Azerbaijan has a higher score than Turkey and ranks higher in the overall ranking. Although it is a positive indicator that women constitute approximately half of the participants in higher education in both Azerbaijan and Turkey, it can be said that there are reflections of gender roles in field-based trends for both countries. In both countries, women's participation rates are high in fields such as education, humanities and social sciences, while women's participation rates are low in fields such as agricultural faculty, technology and technical fields. The participation rates of women in doctoral programs were found to be almost equal to those of men in both countries. When the female academician ratios are analyzed, it is seen that although the ratios seem to be balanced with men in both countries, they change to the detriment of women in the career progression process. The proportion of women in academic management positions such as rector, vice rector and deanship is quite low in both countries. This situation suggests that women academics are stuck at a certain point in the career advancement process and face obstacles in rising to top management positions.

Key Words: Women academics, Gender equality, Women representation in higher education, Higher education in Azerbaijan and Turkey

Giriş

Bir ülkenin ekonomik, kültürel ve siyasi gelişmişliğini anlamada en önemli göstergelerden biri olan kadın görünürlüğü günümüzde özellikle gelişmekte olan ülkeler için temel sorunlardan biri olmaya devam etmektedir. Kadınlar sahip oldukları potansiyellerini açığa çıkarmada birçok engelle karşılaşmaktadır (Sipahi ve diğerleri, 2018: 21). 20. yüzyılın sonlarından bu yana artan farkındalık ile toplumsal cinsiyet eşitliği küresel olarak ele alınan bir mücadele alanı olmuştur. Cinsiyetler arası eşitsizliklerin yol açtığı sorunlar ve çözüm çalışmaları siyasetçilerin, ideologların ve bilim insanlarının önemli hedeflerinden biri haline gelmiştir. Eğitim de bu alanda önem arz etmektedir; çünkü eğitim cinsiyet eşitliğini ve

* Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, handecelik@balikesir.edu.tr

** Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, nkisa@ohu.edu.tr

kadınların haklarını kazanmasını sağlamada en önemli enstrümanlardan biridir (Aghayeva, 2012:26-31). Cinsiyet eşitliği ya da eşitsizliği ilk olarak Sanayi Devrimi ile kendini göstermeye başlayan bir olgudur. Çünkü Sanayi Devrimi, üretim şeklini ve toplumsal yapıyı tamamen değiştirerek kadınların iş gücüne katılımında önemli bir dönüm noktası olmuştur (Özdemir ve diğerleri, 2012:115). Sanayileşme dönemiyle birlikte, kadınlar tarım dışı sektörlerde daha fazla istihdam edilmeye başlanmıştır. Yıllar içinde sanayileşmenin hızlanmasıyla iş gücü piyasasında giderek daha fazla nitelikli iş gücüne ihtiyaç duyulmuş, bu durum da kadınların yalnızca fiziksel emek gerektiren işlerde değil, bilgi ve beceri gerektiren mesleklerde de yer almalarının önünü açmıştır. Bu yeni çalışma alanlarında kadınların yer alması özellikle II. Dünya Savaşı döneminde erkeklerin askere alınması ile kadın işgücüne olan ihtiyaçla hızlanmıştır (Altan ve Ersöz, 1994: 32). Kadınlar bu süreçte önemli kazanımlar da elde etmiştir, ancak günümüzde hala bu durum yeterli seviyeye ulaşmamıştır (Sezgin ve Haykır Hobikoğlu, 2022: 74). Yine de kadınların işgücünde aktif olarak yer almalarının bir sonucu olarak yeni bilgi ve beceriler gerektiren bu işlerde istihdam edilecek kadınların eğitim seviyelerinin artırılması gereği ortaya çıkmıştır. Kadınların eğitim düzeylerinin yükselmesi, vasıf gerektiren nitelikli işlerde çalışarak toplumun da refah seviyesinin artmasına katkı sağlamaktadır (Sar, 2021: 24). Bu durumun bir uzantısı olarak günümüzde ülkelerin hedefledikleri sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için de kadınların işgücüne dâhil edilmesi ciddi bir unsur olarak kabul edilmektedir. Bu durum, Birleşmiş Milletler'in 2030 yılına kadar gerçekleştirilmek üzere belirlediği hedeflere de yansımış "toplumsal cinsiyet eşitliği, insana yakışır iş ve ekonomi" gibi amaçlara da yansımıştır (UNDP, 2016).

Kadın haklarının ve cinsiyet eşitliğinin dünyadaki durumuna bakıldığında çoğu ülkede hukuksal olarak hiçbir kısıtlama olmamasına rağmen kadınlar istihdama daha az katılabilmekte, parlamentoda daha az yer alabilmekte, erkek çalışanlara göre daha az ücret alabilmekte ve kamusal görünürlükleri daha az olmaktadır. Bu durum Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri'nde de benzer şekildedir (Özsoy, 2019: 173).

1. Kadınların Eğitime Erişimi ve İstihdam İlişkisi

Cinsiyet eşitsizliği özellikle 1970'li yıllardan sonra bütün kültürlerde temel bir toplumsal problem olarak dikkate alınmaya başlamıştır (Kısa ve diğerleri, 2023: 836). Eğitimde cinsiyet eşitliği, insan haklarının bir parçası olarak kadın haklarının gerçekleştirilebilmesi için acil olan gerekliliklerden biridir. Devletler vatandaşlarının cinsiyetleri, sosyal statüleri, yaşadıkları yer ve diğer her türlü ayrımlar gözetilmeden nitelikli bir eğitim alabilmesini resmi olarak güvence altına almakla yükümlüdür. Eğitime eşit erişim imkanı sunulduğunda kadınların diğer alanlarda da yaşadıkları eşitsizlikler azalır, aile içi ilişkiler de daha eşitlikçi bir hale gelir ve kadınların sosyal yaşamdaki yeri güçlenir (Aghayeva, 2012: 32-33).

Eğitim, ekonomik bir kavram olarak tanımlanmıyor olsa bile ekonomik nedenlerin eğitimin ortaya çıkışı ve gelişimiyle ilgili olduğu kabul edilebilir. Çünkü; eğitim manevi bir boyuta sahip olduğu gibi bir ürünün, hizmetin ya da fikrin üretim süreci için gerekli bilgiye sahip olmak gibi maddi bir boyut da içermektedir. Bu yüzden eğitimin temelde ekonomik bir değerinin olduğu kabul edilmektedir (Akhundova, 2016:9). Eğitim aynı zamanda istihdam yaratmanın temel bileşenlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Kadınların toplumsal hayattaki durumlarına yönelik göstergelerden biri de istihdam oranlarıdır. Kadınların istihdama katılmasında yıllar içinde bir artış gerçekleşmesine rağmen yönetim ve üst düzey pozisyonlarda kadınların görünürlüğü düşük seviyededir (Sipahi ve Özsoy, 2020: 154).

Azerbaycan'da istihdam edilmiş olan kadınların eğitim seviyeleri ile ilgili istatistiklere bakıldığında yükseköğretim seviyesine sahip kadın çalışanların oranlarının çok düşük olduğu görülmektedir. 2021 yılı için bu oranlar kadınlarda %14.4; erkeklerde %19.2 olarak kaydedilmiştir (Şeren ve Rehman, 2024:41). Türkiye'de ise durum biraz daha farklıdır.

Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] (2023) verilerine göre kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe işgücüne daha fazla katıldıkları görülmüştür. 2023 yılında okuryazar olmayan kadınların işgücüne katılma oranı %13.9, lise altı eğitilmiş kadınların işgücüne katılma oranı %27.1, lise mezunu kadınların işgücüne katılma oranı %36.1 iken, yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılma oranı %68.8'dir. Bu oran erkeklerde ise %85.1 olmuştur. Azerbaycan'da olduğu gibi Türkiye'de de yükseköğretim mezunu erkeklerin işgücüne katılma oranı kadınların oranından fazladır. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda eğitim seviyesinin artmasının kadınların iş gücüne katılımını teşvik ettiği ancak cinsiyet temelli farklılıkların devam ettiği söylenebilir. Gelişmekte olan ülkelerde kadınların iş gücüne katılımı ile yükseköğretime erişimi arasında bir bağlantı bulunmaktadır.

2. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politikaları ve Yükseköğretim Bağlamında Azerbaycan ve Türkiye

Azerbaycan, Doğu Avrupa ile Batı Asya'nın kesişim noktasında yer alan, doğuda Hazar Denizi ile çevrili trans kıtasal bir ülkedir. Ülkenin nüfusu 2024 verilerine göre 10.180.000 kişidir. Nüfusun %49.7'si erkek ve %51.3'ü kadınlardan oluşmaktadır (Azerbaijan Statistical Information Service [ASIS], 2024). Azerbaycan, 1991 yılında bağımsızlığını kazandıktan sonra ülkede yaşanan kadın sorunlarına yönelik hem ulusal hem de uluslararası düzeyde sözleşme ve anlaşmalarda taraf ülkelerden biri olmak için girişimlerde bulunmuştur. Bu sözleşmelerden bazıları 1992 yılında kabul ettiği Kadınların Siyasi Haklarına dair BM Sözleşmesi, 1995 yılında imzaladığı BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme (CEDAW)'dir (Özsoy, 2024:343). Azerbaycan'daki Ulusal Kadın Komitesi 1995 yılında Pekin'de düzenlenen IV. Dünya Kadın Konferansı'na bir ulusal rapor hazırlamış ve sunmuştur. Bu adım Demokratik Azerbaycan'ın kadınlarla ilgili atılan ilk adımlarından biri olmuştur (Balakishiyeva, 2023: 38). 1998 yılında ise Aile, Kadın ve Çocuk Sorunları Devlet Komitesi kurulmuştur. 2006 yılında Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi tarafından "Toplumsal Cinsiyet eşitliğinin teminatları hakkında" kanun kabul edilmiştir (İsmayıl, 2016:167). Ayrıca devlet kurumlarında cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını hedefleyen Ulusal Eylem Planları (2007-2011) Bakanlar Kurulu'nda görüşülerek kabul edilmiştir (Özsoy, 2019:174-175). Azerbaycan Devlet Programları toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmeyi ve gerçekleştirmeyi desteklemektedir. 2015 yılında "BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi" de ülke tarafından kabul edilmiş olup bu programın 5. Hedefi "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği"dir (Balakishiyeva, 2023: 35).

19. ve 20. yüzyıllarda, Azerbaycan uyanış dönemi olarak nitelendirilen süreçte, sosyo-pedagogik, edebi ve kültürel alanların en çok üstünde durduğu konulardan biri "kadın eğitimi" yani kadınların eğitim alması meselesi olmuştur (Safarova, 2021: 77). Azerbaycan üniversiteleri de toplumsal cinsiyet çalışmalarına önem vermektedir ve bu durum ülkenin çeşitli üniversitelerinde ele alınmaya başlamıştır. Ülkede toplumsal cinsiyet farkındalığının gelişim sürecini dört aşamada incelemek mümkündür. 1993-1994 yıllarında aydınlanma ve yeni bilimsel paradigmanın uygulanmaya başlanması, 1994-1995 yıllarında kurumsallaşmanın başlaması, toplumsal cinsiyet çalışmaları yapan merkezlerin kurulması ve yaygınlaşması, bilimsel kuruluşların tescil edilmesi, 1997-1998 yıllarından itibaren toplumsal cinsiyet çalışmaları alanında uzman yetiştirilmesi, 1999 yılından sonrasında ise çalışmaların meşrulaşması ve yaygınlaştırılmasına yönelik uygulama dönemi olarak kabul edilebilir (Aghayeva, 2012: 27). Yapılan çalışmalar ve atılan adımlardan yola çıkarak Azerbaycan Cumhuriyeti mevzuatında, toplumsal cinsiyet eşitliğinin eğitim alanında titizlikle ele alındığı söylenebilir. Cinsiyet eşitliği konuları derslerde yalnızca kısıtlı bir örgün eğitim sürecinde değil okul öncesi eğitiminden başlayarak her kademede dikkate alınmaktadır (Humbat, 2022:261). Toplumsal cinsiyet eğitimi son yıllarda Azerbaycan Eğitim Bakanlığı'nın da üzerinde çalıştığı bir alandır. Müfredatlar gözden geçirilerek toplumsal cinsiyete ilişkin

dersler ve ders içeriklerine ilişkin çalışmalar yapılmaktadır. Bakanlık'ta Toplumsal Cinsiyet Konuları Temsilciliği birimi kurularak eğitim sisteminde cinsiyet dengesinin sağlanması için uygulamalar yapılmaktadır. Azerbaycan'daki 42 yükseköğretim kurumundan 6'sında cinsiyet çalışmaları öğretim programlarında yer almaktadır (Agayeva, 2012: 28).

Azerbaycan eğitim sisteminde yükseköğretim basamağı içinde yer alan üniversiteler, enstitüler, konservatuarlar ve akademiler insan gücünü bilimsel alanlarda eğiterek bu alanlara gerekli işgücünü yetiştiren en önemli eğitim kademesi olarak kabul edilmektedir (Hasanoğlu, 2019: 219). Bağımsızlık sonrası dönemde Azerbaycan'da Yükseköğretim kurumlarına merkezi test sınavı ile öğrenci alınmaya başlamıştır. 17-18 yaşlarında başlanabilen yükseköğretimde yaş üst sınırı yoktur. Üniversitelerin birçoğu belli uzmanlık alanlarına (Örneğin, Pedagoji Üniversitesi, İktisat Üniversitesi vb.) yönelik eğitim vermektedir (Hasanoğlu, 2019: 219; Seferov ve Akkuş, 2005: 364). Azerbaycan'dan alınan eğitim diplomaları dünya üzerinde 50'yi aşkın ülke tarafından tanınmaktadır. Ancak yükseköğretime erişimde eşitlik konusu ülkenin 2005 yılında Bologna sürecine katılana kadar öncelikli olmayan bir alan olarak geri planda kalmıştır (Aliyev, 2011: 20). Bu sürece katılımı birlikte Azerbaycan yükseköğretiminde kalite artışı, akademik seferberlik ve dünya tanınırlığında atılım gerçekleşmiştir (Aliyev, 2021:2490). Aslında Azerbaycan Anayasası ve Eğitim Kanunu yükseköğretime erişimde yaş, cinsiyet ve etnik köken ayırımına izin vermeyen ve evrensel eğitim hakkını garanti altına alan ilkelere sahiptir (Aliyev, 2011: 21). Azerbaycan'da lise mezunlarının üniversiteye devam etme oranları hem erkek hem de kadınlar için %20 seviyelerinden 2022 yılındaki SEC raporunda belirtildiği üzere %44.74'e yükselmiştir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) 2007 yılında yayınlanan raporda, 2005 yılının verilerine göre yükseköğretime devam eden öğrencilerin %47'sinin kadın olduğunu belirtmiştir. 2020 yılından sonra ise kadınların lisans ve yüksek lisans tamamlama oranlarında artış yaşandığı belirlenmiştir. Devlet İstatistik Komitesi (2022) yükseköğretim sektörü analizi, yükseköğretime kayıtlı öğrencilerin %62'sinin kadın olduğunu göstermektedir. Ancak kadınların yoğunlukla eğitim, beşeri ve sosyal bilimler, kültür ve sanat gibi alanlarda eğitim aldıkları dikkat çekmektedir. Bu durum farklı meslek tercihlerinde cinsiyete dayalı belirgin bir eğilim olduğu anlamına gelmektedir. 2019 verilerine göre doktora düzeyinde kadın öğrencilerin matematik, fizik, kimya, biyoloji, tıp, antropoloji, coğrafya, tarih, filoloji, pedagoji, sanat, sosyoloji, mimarlık ve felsefe gibi alanlarda %54.9'dur. Devlet İstatistik Komitesi'nin 2022 raporuna göre ilk kez doktora derecesine sahip kadınların oranı erkekleri aşmıştır ve bu Azerbaycan için tarihi bir dönüm noktasıdır (Alasgarova ve Peken, 2024: 13).

Türkiye'nin demografik özellikleri incelendiğinde, nüfusunun Azerbaycan'ın nüfusundan 8 kattan daha fazla olduğu görülmektedir. Ülkede ikamet eden nüfus 2024 yılı sonu itibarıyla 85.664.944 kişidir. Toplam nüfusun %50.02'sini erkekler, %49.98'ini ise kadınlar oluşturmaktadır (TÜİK, 2024). Türkiye de Azerbaycan gibi toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak amacıyla çeşitli uluslararası sözleşmelerde taraf ülkelerden olmuştur. Türkiye'nin 1985'te onayladığı Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), kadın haklarının korunması açısından önemli bir adımdır. 1995 yılında, Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'nda kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'na da destek verilmiştir. 2014'te yürürlüğe giren İstanbul Sözleşmesi (Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Sözleşmesi), kadınları şiddetten korumaya yönelik önemli bir adım olsa da Türkiye, 2021 yılında bu sözleşmeden çekilmiştir. Türkiye, 2015 yılında kabul edilen Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) kapsamında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini hedefleyen 5. Maddeye uyum sağlama taahhüdünde bulunmuştur.

Türkiye'de de hukuksal olarak akademik ve idari alanda kadın istihdamının gerçekleştirilmesinde ve kadın yöneticilerin göreve gelmesinde bir engel bulunmamaktadır. Ancak birçok ülkede de olduğu gibi Türkiye'de de toplumsal yapının ataerkil özellikler

göstermesinden kaynaklanan eşitsizlik durumları yaşanabilmektedir. Bu sorunlar siyaset, yönetim ve eğitim gibi belli başlı alanlarda kendini göstermektedir. Yasal olarak eşit haklara sahip olmalarına rağmen uygulamada eşitliğin olduğunu söylemek güçtür (Kısa ve diğerleri, 2023: 843).

Türkiye’de kadınların yükseköğretime katılımı ilk kez Meşrutiyet döneminde başlamıştır. İstanbul Darülfünunu 1914 yılında kadınlara yönelik dersler vermiştir (Hancıoğlu ve Çıtır, 2018; Akt. Tekindal ve diğerleri, 2024: 151). Cumhuriyet döneminde ise, 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun kabul edilmesiyle birlikte eğitimde eşitlik sağlanmış ve kadınların yükseköğretime erişim imkânı artmıştır. 1933 yılında İstanbul Üniversitesi’nin kurulmasıyla birlikte kadınların üniversitelerde eğitim görmesi yaygınlaşmış ve zamanla tüm fakültelerde varlık göstermeye başlamışlardır. Süreç içinde kadınların yükseköğretime katılımı her ne kadar kayda değer şekilde artmış olsa da eşit bir temsil durumu her alanda gerçekleştirilememiştir. Özellikle FeTeMM (Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik) gibi erkek egemenliği yüksek olan alanlarda kadın öğrenci ve akademisyen oranları istenenden düşüktür (Yıldız, 2018: 35). Ayrıca yükseköğretimde kadın sayısının artmasına rağmen, akademik kariyerin üst basamaklarında ve yönetici pozisyonlarında kadınların temsil oranı istenen seviyeye henüz ulaşamamıştır.

3. Akademide Kadın Temsili

Toplumsal cinsiyet rolleri, kadınların iş yaşamında ve liderlik pozisyonlarında yer alma durumlarını büyük ölçüde etkilemektedir. Toplumdaki değer yargılarına göre karar vermenin erkeklere özgü bir yeterlik olarak algılanmasından dolayı kadınların karar vermeyi gerektiren örgütsel pozisyonlarda yer alması bazı toplumlar tarafından yadırganabilmektedir (Gök, 1995: 184; Akt. Kısa ve diğerleri, 2023: 836). Dünya genelinde de kadınların erkeklere göre daha düşük gelir elde etmeleri daha geri planda kalmalarına neden olmaktadır (Kısa ve diğerleri, 2023: 838). Kadınların iş yaşamına katılım oranları Avrupa Komisyonu tarafından 2010 yılında sunulan raporda (AB birliği ülkelerinde) %60 olmasına rağmen büyük şirketlerin verilerine göre yönetim kurul başkanlarının oranlarında kadınların %3 olduğu görülmektedir (Toksoy Redman, 2025).

Kadınların kariyer süreçlerinin en yoğun yaşandığı yerlerden biri akademidir (Alaçam ve Altuntaş, 2015; Akt. Sultanlı, 2018:795). Kadınların akademide yer alması, eğitimde cinsiyet eşitliğinin önemli bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Ancak akademik kariyerin üst basamaklarına çıkma sürecinde kadınlar birçok yapısal ve kültürel engellerle karşılaşmaktadırlar. Kadınlar, işlerinde yetkin oldukları ve eğitim seviyeleri yüksek olmasına rağmen, cinsiyet temelli bazı önyargılar, örgütsel yapı ve kültürel normlar nedeniyle üst düzey pozisyonlara erişememe durumunu yaşamaktadır (Powell ve Graves, 2003: 17). Yükseköğretim kurumlarında kadın akademisyenlerin oranı giderek artmaktadır. Ancak profesörlük, bölüm başkanlığı, dekanlık ve rektörlük gibi üst düzey akademik pozisyonlarda kadınların oranındaki artış aynı hızda olmamaktadır (Bilen, 2019:243). Kadın akademisyenlerin terfi süreçlerinde dezavantajlı konumda kalma durumları; yayın yapma baskısı, aile ve kariyer dengesini kurmada zorluk yaşama ve erkek egemen akademik ağlara erişimde sınırlı kalmaları gibi birçok faktörden kaynaklanmaktadır (Küçükşen ve Kaya, 2016: 672; Umutlu, 2021). Kadın akademisyenlerin FeTeMM (Fen, Teknik, Mühendislik ve Matematik) alanlarında temsillerinin düşük olması, bu alanlarda geliştirilen araştırmaların ve uygulamaların çeşitliliğini ve kapsamını sınırlamaktadır. Kadınların bu alanlardaki görünürlüğünün azlığı topluma ve bilim dünyasına olan katkılarını da azaltmaktadır. Bu durumun bilimin ilerlemesi ve toplumsal gelişim açısından büyük bir kayıp olduğu değerlendirilmektedir (Demir Güldal ve diğerleri, 2024: 74).

Azerbaycan ve Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde kadınların yükseköğretime katılımı ve akademide temsil düzeyleri arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları

belirleyebilmek, iki ülkenin toplumsal cinsiyet politikaları bağlamında durumlarını değerlendirmek açısından alanyazına bir katkı sağlayacaktır. Bu çalışmada Azerbaycan ve Türkiye’de cinsiyet eşitliği, kadınların yükseköğretime katılımı ve akademideki temsiline ilişkin göstergelerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, kadın öğrencilerin yükseköğretime katılım oranları, akademik kariyer basamaklarında kadın akademisyenlerin temsili ve yönetici pozisyonlarındaki durum analiz edilmiştir. Bu amaca dayalı olarak aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

1) Azerbaycan ve Türkiye’de genel olarak ve eğitim açısından cinsiyet eşitliği hangi düzeydedir?

2) Azerbaycan ve Türkiye’de kadın öğrencilerin yükseköğretime katılım oranları hangi düzeydedir?

2.1. Azerbaycan ve Türkiye’de kadın öğrencilerin yükseköğretime katılım oranları, alanlar bazında hangi düzeydedir?

2.2. Azerbaycan ve Türkiye’de kadın öğrencilerin doktora eğitimine katılımları hangi düzeydedir?

3) Azerbaycan ve Türkiye’de akademik kariyerin farklı aşamalarında (profesör, doçent, doktor öğretim üyesi, araştırma görevlisi) kadınların temsili nasıl değişmektedir?

4) Azerbaycan ve Türkiye’de akademide yönetici pozisyonlarında (rektör, rektör yardımcısı, dekan, dekan yardımcısı) kadınların temsili nasıl değişmektedir?

4. Yöntem

Bu araştırma nitel araştırma kapsamında doküman analizi yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ikincil veriler olarak çeşitli indeksler ve alt göstergeler kullanılmış, bu veriler doğrultusunda karşılaştırmalı analizler yapılmıştır. Bu süreçte veri kaynakları olarak Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Yükseköğretim İstatistikleri, Azerbaycan İstatistiksel Bilgi Servisi (Azerbaijan Statistical Information Service/ASIS), Küresel Cinsiyet Farkı Raporu (Global Gender Gap Report), Azerbaycan Cumhuriyeti Bilim ve Eğitim Bakanlığı’ndan (Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi) ulaşılabilen güncel verilerden ve ilgili alanyazından faydalanılmıştır.

5. Bulgular

Bu bölümde elde edilen bulgular, alt problem sırası dikkate alınarak tablolaştırılıp sunulmuştur.

5.1. Azerbaycan ve Türkiye’de Cinsiyet Eşitliğine İlişkin Göstergeler

Çalışmanın birinci alt problemi Azerbaycan ve Türkiye’de genel olarak ve eğitim açısından cinsiyet eşitliği hangi düzeydedir? şeklinde belirlenmiştir. Tablo 1’de Azerbaycan ve Türkiye’nin eğitimde cinsiyet eşitliğine ilişkin güncel durumu Global Gender Gap Index (2024) verilerine dayanarak karşılaştırılmıştır.

Göstergeler	Azerbaycan	Türkiye
Genel Cinsiyet Eşitliği Skoru (0 -1)	0,685	0,645
Genel Sıralama (146 ülke içinde)	103	127
2023 ile kıyaslama	-6	+2
Eğitimde Cinsiyet Eşitliği Genel Skor (0-1)	0,985	0,987
Eğitimde Cinsiyet Eşitliği Genel Sıralama (146 ülke içinde)	94	90

Tablo 1. Azerbaycan ve Türkiye’de Eğitimde Cinsiyet Eşitliğine İlişkin Seçilmiş Göstergeler*

*Bu tablo, World Economic Forum’un (2024) Global Gender Gap Report 2024 verileri kullanılarak araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 1’deki veriler ülkelerin genel cinsiyet eşitliği indeksi bazında, Azerbaycan’ın Türkiye’ye göre daha yüksek bir skora sahip olduğu (Değer 0’a yaklaştıkça eşitsizlik, 1’e yaklaştıkça eşitlik anlamına gelmektedir.) ve genel sıralamada daha üst sırada yer aldığını göstermektedir. Diğer bir ifadeyle genel cinsiyet eşitliği indeksi her iki ülke açısından

değerlendirildiğinde Azerbaycan, Türkiye'ye kıyasla daha iyi bir tablo çizse de her iki ülkenin de sıralamalarda geride kaldığı söylenebilir. İki ülkenin 2023'e göre sıralamalarındaki farklılıklar incelendiğinde ise Azerbaycan'ın 6 sıra gerilediği, Türkiye'nin ise 2 sıra ilerlediği görülmektedir. Eğitimde cinsiyet eşitliğine ilişkin genel skor her iki ülke açısından değerlendirildiğinde Türkiye açısından daha iyi bir değer olsa da (Değerin %100'e yaklaşması eşitliğin olduğunu gösterir.) benzerlik olduğu söylenebilir. Genel sıralama değerlendirildiğinde eğitim açısından da her iki ülkenin de alt sıralarda yer aldığı söylenebilir.

5.2. Azerbaycan ve Türkiye'de Kadın Öğrencilerin Yükseköğretime Katılım Oranları

Çalışmanın ikinci alt problemi Azerbaycan ve Türkiye'de kadın öğrencilerin yükseköğretime katılım oranları hangi düzeydedir? şeklinde belirlenmiştir. Tablo 2'de Azerbaycan ve Türkiye'de kadın öğrencilerin yükseköğretime katılım oranları karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır. Her iki ülkenin yükseköğretim sisteminde kadın öğrencilerin toplam öğrenci sayısına oranları hesaplanarak analiz edilmiştir.

	Azerbaycan			Türkiye		
	Kadın öğrenci sayısı	Toplam öğrenci sayısı	Kadın öğrencilerin oranı	Kadın öğrenci Sayısı	Toplam öğrenci sayısı	Kadın öğrencilerin oranı
Yükseköğretim	118.290	231.437	%51.1	3.879.512	7.503.181	%51.7

Tablo 2. Azerbaycan ve Türkiye'de Kadın Öğrencilerin Yükseköğretime Katılım Oranları (2023-2024)*

*Bu tablo, Azerbaycan Devlet İstatistik Komitesi (ASIS), Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) istatistiklerinden derlenerek araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 2'de kadın öğrencilerin yükseköğretime katılım oranı Azerbaycan'da %51.1; Türkiye'de ise %51.7 olduğu görülmektedir. Her iki ülkede de kadın öğrencilerin yükseköğretimdeki temsili erkek öğrencilerle benzer seviyelerdedir. Bu durum her iki ülkede de kadınların yükseköğretime erişimde önemli kazanımlar elde ettiği anlamına gelebilir. Ülkelerin ikisinde de kadın öğrenciler toplam öğrenci sayısının yarısından fazlasını oluştursa da hangi alanda eğitim aldıklarının ayrıca ele alınması gerekmektedir. Bu kapsamda bir diğer alt problem Azerbaycan ve Türkiye'de kadın öğrencilerin yükseköğretime katılım oranları alanlar bazında hangi düzeydedir? şeklinde belirlenmiştir. Tablo 3'te başlıca eğitim alanlarında öğrenim görmekte olan kadın öğrencilerin sayıları ve oranları yer almaktadır.

	Azerbaycan		Türkiye	
	Kadın öğrenci sayısı	Kadın öğrencilerin oranı	Kadın öğrenci sayısı	Kadın öğrencilerin oranı
Eğitim Fakültesi	39.495	%82	132.864	%68
Beşeri ve Sosyal Bilimler/ Edebiyat Fakültesi	17.870	%60	60.532	%58
Kültür ve Sanat/ Güzel Sanatlar Fakültesi	5.093	%67	23.061	%59
Ekonomi ve Yönetim/ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	21.319	%43	107.258	%44
Doğa Bilimleri/ Fen Fakültesi	6.901	%62	24.426	%54
Teknoloji ve Teknik Alanlar/ Mühendislik-Mimarlık Fakültesi	14.798	%29	99.064	%33
Ziraat Fakültesi	2.052	%31	12.793	%35

Sağlık Bilimleri/ Tıp Fakültesi	6.096	%34	63.325	%52
---------------------------------	-------	-----	--------	-----

Tablo 3. Bazı Fakültelerdeki Öğrenci Sayıları ve Kadın Öğrenci Oranları (2023-2024)*

*Bu tablo, Azerbaycan Devlet İstatistik Komitesi (ASİS), Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından yayınlanan 2023-2024 eğitim öğretim yılına ait istatistiklerden derlenerek araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 3'te görüldüğü üzere, Azerbaycan ve Türkiye'de kadın öğrencilerin oranları fakültelere göre farklılık göstermektedir. Her iki ülkede de eğitim, beşeri ve sosyal bilimler, kültür ve sanat gibi alanlarda kadınların oranının yüksek olduğu; ziraat fakültesi, teknoloji ve teknik alanlar gibi ise kadınların katılım oranlarının düşük olduğu belirlenmiştir. Bu durum, belli alanların geleneksel olarak kadınlar tarafından daha fazla tercih edildiğini göstermektedir. Ayrıca kariyer tercihlerinde toplumsal cinsiyet rolleri ve meslek algılarının belirleyici olmaya devam ettiği de söylenebilir. İki ülke açısından bakıldığında farklılık olarak sağlık bilimleri ile ilgili alanlara Türkiye'de kadın öğrencilerin katılımının Azerbaycan'a göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Çalışmanın bundan sonraki kısmında kadınların akademideki temsiline odaklanılacağı için akademik kariyer için devam edilmesi gereken kademe olan doktora eğitimine katılım oranlarına da odaklanılmıştır. Bu kapsamda bir diğer alt problem olarak belirlenen *Azerbaycan ve Türkiye'de kadın öğrencilerin doktora katılımları hangi düzeydedir?* ile ilişkili bulgulara Tablo 4'te yer verilmiştir.

	Azerbaycan			Türkiye		
	Kadın sayısı	Toplam sayı	Kadınların oranı	Kadın sayısı	Toplam sayı	Kadınların oranı
Doktora	1.298	2.562	%50.66	54.862	108.933	%50.36

Tablo 4. Doktora Düzeyinde Kadın Öğrenci Oranları (2023-2024)*

*Bu tablo, Azerbaycan Devlet İstatistik Komitesi (ASİS) ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından yayınlanan 2023-2024 eğitim öğretim yılına ait istatistiklerden derlenerek araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır

Tablo 4 incelendiğinde hem Türkiye'de hem de Azerbaycan'da kadınların doktora katılım oranlarının erkeklerle hemen hemen eşit düzeyde olduğu söylenebilir. Bu durum akademik kariyer yapma açısından kadın ve erkeklerin benzer potansiyellerinin olduğunu düşündürmektedir.

5.3. Azerbaycan ve Türkiye'de Kadınların Akademide Temsili

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan Azerbaycan ve Türkiye'de akademik kariyerin farklı aşamalarında (profesör, doçent, doktor öğretim üyesi, araştırma görevlisi) kadınların temsili nasıl değişmektedir? şeklinde belirlenmiş ve Tablo 5'te sunulmuştur. Bu analiz kadınların akademide yükselme süreçlerini ve üst düzey akademik pozisyonlardaki temsillerini değerlendirmek açısından önemlidir

	Azerbaycan			Türkiye		
	Kadın sayısı	Toplam sayı	Kadınların oranı	Kadın sayısı	Toplam sayı	Kadınların oranı
Profesör	Veri paylaşılmamıştır	1.043	%26	12.650	36.740	%34
Doçent	Veri paylaşılmamıştır	Veri paylaşılmamıştır	%53	10.040	23.933	%42
Doktor Öğretim Üyesi- (Dosent Kömökçisi)	Veri paylaşılmamıştır	3.889	%67	20.997	44.241	%47
Araştırma	Veri	Veri paylaşılmamıştır	%73	23.082	42.766	%54

Görevlisi	paylaşılmamıştır					
Toplam	9.272	15.807	%59	85.555	184.021	%46

Tablo 5. Türkiye ve Azerbaycan'da Kadın Akademisyen Sayıları ve Oranları (2023-2024)*

*Bu tablo, ASİS, Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi, TÜİK Eğitim Birimlerine Göre Öğrenci ve Öğretim Elemanları Sayıları, 2023-2024 tablosu ve YÖK tarafından yayınlanan 2023-2024 eğitim öğretim yılına ait istatistiklerden derlenerek araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Tabloda öğretim görevlisi kadrosuna ilişkin bilgiler yer almamaktadır.

Tablo 5 incelendiğinde, Türkiye'de kadın akademisyenlerin akademideki genel oranının %46 olduğu görülmektedir. Türkiye'de kadın akademisyenlerin toplamda sayısal olarak akademide önemli temsil oranına sahip olduğu söylenebilir. Ancak, kadın akademisyenlerin unvanlara göre dağılımı incelendiğinde üst akademik kademelerde kadın oranlarının düştüğü dikkat çekmektedir. Profesörlük seviyesinde kadın oranı %34, doçentlik seviyesinde ise %42'dir. Bu durum akademide kadınların yükselme süreçlerinde çeşitli engellerle karşılaşılıyor olduğuna işaret etmektedir. Bu durum kariyer platosu ile ilgili olabilir. Kadın akademisyenlerin kariyer platosu olarak adlandırılan bir noktaya ulaşarak, belirli bir seviyeye kadar yükseldikten sonra daha ileri akademik pozisyonlara geçmekte zorlandıkları; bu durumun örgütsel yapılar, toplumsal cinsiyet rolleri, terfi süreçlerindeki önyargılar ve iş-aile dengesi gibi faktörlerden kaynaklanabileceği söylenebilir.

Azerbaycan'da ise, ulaşılabilen veri daha sınırlı olduğundan kadın akademisyen sayılarının tam dağılımı belirlenememiştir. Ancak elde edilen verilere göre, kadın akademisyenlerin toplam akademisyen içindeki oranı %59'dur, bu da Türkiye'ye kıyasla daha yüksek bir oran olduğunu göstermektedir. Doktor Öğretim Üyesi (Dosent Köməkçisi) seviyesinde kadın oranının yüksek olduğu, ancak profesörlük seviyesinde Türkiye'de olduğu gibi bu oranın düştüğü görülmektedir.

5.4.Azerbaycan ve Türkiye'de Akademide Yönetici Pozisyonlarında Kadınların Temsili

Çalışmanın dördüncü alt problemi *Azerbaycan ve Türkiye'de akademide yönetici pozisyonlarında (rektör, rektör yardımcısı, dekan, dekan yardımcısı) kadınların temsili nasıl değişmektedir?* şeklinde belirlenmiş ve Tablo 6'da sunulmuştur.

	Azerbaycan		Türkiye	
	Kadın oranı	Erkek oranı	Kadın oranı	Erkek oranı
Rektör	%14.3	%85.7	%8.4	%91.6
Rektör yardımcısı	%23.3	%76.7	%17.0	%83.0
Dekan	%30.6	%69.4	%23.6	%76.4
Dekan yardımcısı	%43.6	%56.4	%36.0	%64.0

Tablo 6. Akademisyenlerin cinsiyetlerine göre yöneticilik pozisyonlarına erişimi (2023-2024)*

*Bu tablo, ASİS verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Türkiye'ye ait veriler Kısa ve diğerleri (2023) ve Tekindal ve diğerlerinin (2024) çalışmalarından derlenmiştir.

Tablo 6'da kadın akademisyenlerin yönetici pozisyonlarında erkeklere oranla oldukça düşük bir temsil oranı olduğu görülmektedir. Hem Azerbaycan hem de Türkiye'de rektörlük ve rektör yardımcılığı gibi en üst düzey akademik liderlik pozisyonlarında kadınların oranı son derece düşüktür. Rektör pozisyonunda kadın oranı Azerbaycan'da %14.3, Türkiye'de ise %8.4 seviyesindedir. Bu durum, her iki ülkede de üniversite yönetiminde kadınların görünürlüğünün düşük olduğunu göstermektedir. Rektör yardımcılığı pozisyonunda da daha ılımlı ancak benzer bir durum bulunmaktadır. Azerbaycan'da kadın rektör yardımcılarının oranı %23.3, Türkiye'de ise %17 olarak belirlenmiştir. Dekanlık pozisyonunda ise kadınların temsili biraz daha yüksektir. Azerbaycan'da dekanlık görevini yürüten kişilerin %30.6'sı, Türkiye'de %23.6'sı kadındır. Dekan yardımcılığı pozisyonlarında kadınların oranı görece

daha yüksektir. Azerbaycan'da %43.6, Türkiye'de ise %36.0 seviyesindedir. En yüksek oranlar dekan yardımcılığı pozisyonundadır.

Sonuç

Bu çalışmada Azerbaycan ve Türkiye'de genel olarak ve eğitim açısından cinsiyet eşitliği, kadınların yükseköğretime katılımı ve akademideki temsiline ilişkin göstergeler karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre genel cinsiyet eşitliği açısından, Azerbaycan'ın Türkiye'ye göre daha yüksek bir skora sahip olduğu ve genel sıralamada daha üst sıralarda yer aldığı belirlenmişse de diğer ülkelerle kıyaslamalarda her iki ülkenin de sıralamalarda geride kaldığı söylenebilir.

Hem Azerbaycan'da hem de Türkiye'de kadınların yükseköğretime katılanların yaklaşık olarak yarısını oluşturması olumlu bir gösterge olarak değerlendirse de her iki ülke için alan bazlı eğilimlerde toplumsal cinsiyet rollerinin yansımaları olduğu söylenebilir. Her iki ülkede de eğitim, beşeri ve sosyal bilimler, kültür ve sanat gibi alanlarda kadınların oranının yüksek olduğu; ziraat fakültesi, teknoloji ve teknik alanlar gibi ise kadınların katılım oranlarının düşük olduğu belirlenmiştir. Bu konu, Global Gender Gap Index (2024) raporunu da yansıtmıştır. Hem Türkiye hem de Azerbaycan için kadın öğrencilerin mezun oldukları yükseköğretim programlarında bazı eğilimler olduğu ortaya çıkmıştır. Örnek vermek gerekirse FeTeMM alanı için Azerbaycan'da mezun olan kadınların oranı %35.10; Türkiye için ise bu oran %34.69 olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda her iki ülke için mesleki tercihlerde toplumsal cinsiyet rollerinin etkili olmaya devam ettiği söylenebilir. Nitekim yapılan çalışmalarda da meslek seçiminde cinsiyet rollerinin etkisini sürdürdüğüne dair bulgulara rastlanmaktadır. Örneğin, Filiz ve Güzelyurt (2017) tarafından yapılan çalışmada meslek lisesi öğretmenlerinin meslek alanlarını kızlara ve erkeklere göre meslekler şeklinde tanımladıkları belirlenmiştir. Öngören (2019) ise çalışmasında, okul öncesi öğretmen adaylarının meslekleri ile ilgili bazı cinsiyetçi kalıp yargılara sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

Akademide temsil bağlamında önemli bir gösterge olarak değerlendirilebilecek kadınların doktora devam oranları incelendiğinde Türkiye'deki devam oranlarının Azerbaycan'a göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan incelemelerde her iki ülkede de kadın akademisyenlerin toplam akademik kadro içindeki oranları önemli bir seviyeye ulaşmış olsa da profesörlük ve üst düzey yönetici pozisyonlarına yükselme oranlarının düşük olduğu görülmektedir. Özellikle rektörlük, rektör yardımcılığı ve dekanlık gibi akademik yönetim pozisyonlarında kadınların oranı son derece sınırlıdır. Bu veriler kadın akademisyenlerin üst düzey yöneticiliğe yükselme sürecinde engellerle karşılaştığı ve cam tavan sendromunun akademik yönetim alanında da belirgin bir şekilde var olduğu şeklinde yorumlanabilir. Cam tavan, kadınların kariyerlerinde belirli bir seviyeye kadar ilerleyebilmesine rağmen görünmez engeller nedeniyle üst düzey yönetici veya liderlik pozisyonlarına ulaşmalarının zor olmasını ifade eden bir kavramdır (Morrison ve diğerleri, 1987; Akt. Eagly ve Carli, 2007: 5). Akademide cam tavan sendromuna yönelik çalışmalarda da araştırmanın bulgularını destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. Öztürk (2017) yaptığı çalışmasında kadınların akademiye giriş ve unvan tahsisinde cam tavana fazla maruz kalmasalar da bir üst unvana geçiş hızları erkeklerden geride kalmaktadır. Çubuk ve Erol (2023) da kadın akademisyenlerin erkek akademisyenlere oranlarında özellikle doçent ve profesör kadrolarında geride olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca çalışmalarda akademide üst düzey idarecilik pozisyonlarında kadınların oranının düşüklüğüne dikkat çekilmektedir (Urfa ve Can, 2020; Öztürk, 2017). Akademik yükselme süreçlerinde kadınlara yönelik örtük önyargıların olması, kariyer-aile dengesini kurmanın zorlayıcılığı ve kurumsal destek mekanizmalarının eksikliği, bu durumun temel nedenleri arasında sayılabilir.

Politika önerileri bağlamında, kadın akademisyenlerin akademide ve yöneticilik pozisyonlarında daha fazla yer almasını teşvik edecek kurumsal desteğin güçlendirilmesi,

kadın akademisyenler için liderlik programlarının oluşturulması ve toplumsal cinsiyet eşitliğini temel alan politikaların yaygınlaştırılması gerekmektedir. Ayrıca, mühendislik ve fen bilimleri gibi alanlarda kadın öğrencilerin oranını artırmaya yönelik teşvik edici programlar geliştirilmelidir. Toplumsal cinsiyet çalışmaları yenilikçi derslerden biri olarak müfredatlarda yer alabilir ve öğrencilere farkındalık kazandırmayı sağlayabilir. Akademideki kadınların annelik rolünden dolayı iş yaşamında (izin durumları vb.) yaşanan sıkıntıları giderecek gerekli yasal düzenlemeler gerekli görülmektedir. Türk Devletleri arasında akademik iş birliği kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı projelerin ve ortak programların oluşturulması, kadın akademisyenlerin uluslararası düzeyde daha fazla temsil edilmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Aghayeva, K. (2012). "Women, Men and Education in Azerbaijan", *Khazar Journal of Humanities*, 2, 26–41.
- Akhundova, J. (2016). "Azerbaycan'da Sosyoekonomik Dönüşüm ve Eğitim", *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 8-13.
- Alasgarova, G. ve Peken, N. (2024). "Girls' Education and Success in Azerbaijan: Comparative Document Analysis", *Central Asian Survey*, 1-22.
- Aliyev, J. (2021). "Azerbaycan'da Eğitim Sistemi", *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(74), 2489-2495.
- Aliyev, R. (2011). "Azerbaijan: How Equitable is Access to Higher Education?", *Khazar Journal of Humanities and Social Sciences*, 14(1), 20-37.
- Altan, Ş. ve Ersöz, A. (1994). "Kadının Çifte Yükümlülüğü", *Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Bülteni*, 2, 32.
- Azerbaijan Statistical Information Service [ASIS]. (2024). "Number of population". https://www.azstat.gov.az/portal/tblInfo/TblInfoList.do?vw_cd=MT_ATITLE#
- Balakishiyeva, I. (2023). "Azerbaycan'da Kadın Hareketinin Gelişimi ve Yasal Belgelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadın Sorunlarının Yeri", *Politik Araştırmalar Dergisi*, 9(3), 33-45.
- Bilen, M. (2019). "Akademide Cam Tavan Sendromu: Kadın Akademisyenlerin Kariyer Engelleri", *Kadın Çalışmaları Dergisi*, 10(2), 240-260. <https://doi.org/10.26650/jws.2019.10.2.001>
- Çubuk, S., ve Erol, D. (2023). "Türkiye'de Kadının Akademideki Yeri: Cam Tavana Bir Bakış", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 185-210.
- Demir Güldal, M., Alp, H. ve Altın, M. S. (2024). "Türkiye'de Üniversitelerin Fen, Teknik, Mühendislik ve Matematik (FeTeMM) Alanlarındaki Kadın Akademisyen Temsilleri": İstanbul İli Örneği, *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 72-86.
- Develi, A. ve Bozkurt Özyalçın, Y. (2022). "Türkiye'nin Refah Rejimleri Arasındaki Yerinin Yükseköğretim Göstergeleri Açısından Karşılaştırmalı Analizi", *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(24), 221-246.
- Eagly, A. H., & Carli, L. L. (2007). "Through the labyrinth: The truth about how women become leaders", Harvard Business Review Press.
- Filiz, S., ve Güzelyurt, K. (2017). "Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Meslek Alanları Açısından Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dair Görüşleri", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 239-264.
- Hasanoğlu, M. (2019). "Ülke Tanıtımı, Azerbaycan Cumhuriyeti", *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 213-228.
- Humbat, B. G. (2022). "Gender Equality in the Education System of Azerbaijan Republic", *Paris, Republique française, Juillet*, 261-263.

- İsmayil, G. (2016). “Çağdaş Azerbaycan Türk Kadınının Toplumdaki Konumu”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(32), 162-171.
- Kısa, H., Akca, M. ve Yıldırım, C. (2023). “Kadınların Üst Yönetimdeki Görünürlüğü: Yükseköğretim Kurumlarında Bir Araştırma”, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 6(3), 835-851.
- Küçükşen, K. ve Kaya, Ş. D. (2016). “Yönetici Pozisyonundaki Akademisyen Kadınlarda Aile-İş-Özel Yaşam Dengesi”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(37), 662-674.
- Öngören, S. (2019). “Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algılarına Göre Okul Öncesi Öğretmenliğine İlişkin Görüşleri”, *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), 1773-1796.
- Özdemir, Z., Yalman, N. İ. ve Bayrakdar, S. (2012). “Kadın İstihdamı ve Ekonomik Kalkınma: Geçiş Ekonomileri Örneği”, International Conference on Eurasian Economies 11-13 October, Almaty, Kazakhstan.
- Özsoy, B. (2019). “Türk Cumhuriyetlerinde Kadın Sorunsalı: Uluslararası Raporlar Işığında Türk Cumhuriyetlerinde Kadınların Mevcut Durumu”, *bilig – Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 89, 171-192.
- Özsoy, D. (2024). “Türkiye ve Türk Cumhuriyetlerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Endeksler Bağlamında Karşılaştırılması”, *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, VII(1), 340-365.
- Öztürk, U. C. (2017). “Akademideki topuk sesleri: Cam Tavan Perspektifinde Göller Bölgesi Üniversitelerinin Betimsel Analizi”, *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(4), 202-213.
- Powell, G. N. ve Graves, L. M. (2003). “*Women and Men in Management*” (3rd ed.). Sage Publications.
- Safarova, H. D. G. (2021). “Azerbaijani Educators About the Role of Women in Society and the Education of Women”, *Endless Light in Science*, 77-83.
- Sar, E. (2021). “Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı ve Türkiye’deki Yansımaları”, *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 20-40.
- Seferov, R. ve Akkuş, A. (2005). “Azerbaycan Nüfusunun Eğitim Açısından Analizi”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, 357-376.
- Sezgin, F. H. ve Haykır Hobikoğlu, E. (2022). “Türkiye’de Yükseköğretim Kurumlarında İstihdamda Cinsiyet Açığının İstatistiksel Analizi”, *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 69-93.
- Sipahi, E. ve Özsoy, B. (2020). “Eril Yurttaşlıktan Eşit Yurttaşlığa: Azerbaycan’da Kadınların Siyasal Katılımı Üzerine Bir Değerlendirme”, *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 5(10), 151-168.
- Sipahi, E. B., Özsoy, B. ve Khashimov, M. (2018). “Azerbaycan’da Öncü Bir Kadın: Xurşidbanu Natevan’ın Yaşamı, Sanatsal Kişiliği ve Liderlik Özelliği Üzerine Bir Değerlendirme”, *Bitlis Eren Üniversitesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, 3(3), 19-33.
- Sultanlı, L. (2018). “Kadın Öğretim Elemanlarının Cam Tavan Sendromu Üzerine Bir Araştırma: Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi Örneği”, *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 10(40), 794-800.
- Şeren, G. Y. ve Rehman, J. A. (2024). “Women’s Employment in Line with Sustainable Development Goals: The Example of Azerbaijan”, *Journal of Recycling Economy & Sustainability Policy*, 3(1), 31-45.
- Tekindal, M., Aldırmaz, Y., Çoban, B. ve Tekindal, M. A. (2024). “Türkiye’de Yükseköğretim Kurumlarında Cinsiyetin Genel Görünümü: Sayısal Veriler Işığında Bir Analiz”, *Yükseköğretim Dergisi*, 14(1), 151-164.
- Toksoy Redman, B. (tarihsiz). “Üst Yönetimde Kadın Temsili: Avrupa Birliği ve Türkiye’deki Gelişmeler”, TÜSİAD Kurumsal Web Sayfası (E-makale), (tarihsiz),

- <https://www.tusiad.org/tr/fikir-ureten-fabrika/item/5533-ust-yonetimde-kadin-temsili--avrupa-birligi-ve-turkiyedeki-gelismeler> (Erişim Tarihi: 01.02.2025).
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], (2023). “İstatistiklerle Kadın, 2023”. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2023-53675>
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], (2024). “Nüfus ve Demografi, 2024”. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=nufus-ve-demografi-109&dil=1>
- Umutlu, S. (2021). “Çalışan kadınlarda iş-aile-yaşam dengesi ve tükenmişlik”. Astana Yayınları.
- UNDP (2016). “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları”. <https://turkiye.un.org/tr/sdgs> (Erişim Tarihi: 17.02.2025).
- Urfa, A. M. ve Can, E. (2020). “Kadın Akademisyenliğin Karanlık Yönü: Y Kuşağında Cam Tavan”, *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences*, 06(01), 158-170.
- World Economic Forum. (2024). Global Gender Gap Report 2024. Erişim: <https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2024/>
- Yıldız, S. (2018). “Türkiye’de Kadın Akademisyen Olmak”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(1), 29-40.
- Yükseköğretim Kurulu [YÖK]. (2024). “Eğitim-öğretim istatistikleri”. Yükseköğretim Kurulu Resmi İstatistik Sayfası. <https://istatistik.yok.gov.tr/>

